

Lungun og loftgæðin

Mikil umræða hefur verið um heilbrigðismál að undanfögnu enda verkefni ærin og mörg hver býsna flókin. Langvarandi fjárskortur hefur einnig hindrað eðlilega framþróun.

Um þessar mundir eru 30 ár frá stofnun Félags íslenskra lungnalækna. Við þessi tímamót er gott að staldra við og líta um öxl en einnig að horfa til framtíðar. Fyrsti formaður félagsins var Þorsteinn Blöndal og var hann einnig forseti fyrsta norræna lungnalæknaþingsins sem haldið var hér á landi í júní 1990. Þingið var vel sótt og margir ungir lækna kynntu þarna sínar fyrstu vísindarannsóknir sem unnar voru undir handleiðslu þeirra sem eldri voru og reyndari. Jákvætt og hvetjandi andrúmsloft varð til þess að vekja áhuga á greininni og jók nýliðun og áhuga á rannsóknum. Sama ár var Félag evrópskra lungnalækna (European Respiratory Society, ERS) stofnað. Þing ERS eru haldin árlega og sækja þau að jafnaði 15.-20.000 manns.

Miklar framfarir hafa orðið í greiningu og meðferð lungnasjúkdóma á undanfögnu árum. Einstaklingar með alvarlega lungnasjúkdóma eiga nú í meira mæli möguleika á að njóta sérhæfðrar þjónustu lungnahjúkrunarfræðinga og lækna heima í stað þess að koma á bráðamóttöku eða leggjast inn á Landspítala.

Að sama skapi hafa framfarir orðið í súrefnismeðferð með tilkomu ferðasúrefnisbúnaðar sem auðveldar súrefnisnotendum að dvelja utan heimilis og sinna áhugamálum sínum og ferðast jafnvel erlendis. Nýlega kynnti heilbrigðisráðherra að auknu fjármagni verði varið til þessa verkefnis og allt að 250 ferðasúrefnissíur verði nú aðgengilegar þeim sem þess þurfa. Samtök lungnasjúklinga eiga hrós skilið fyrir baráttu sína og þrautseigju í þessu máli.

Mikil bylting hefur átt sér stað í meðferð alvarlegs astma með tilkomu líftæknilyfja. Tæplega 200 manns eru nú á líftæknilyfjameðferð vegna alvarlegs astma á Íslandi. Meðferð með anti-interleukín (IL)-5 lyfjum, svo sem mepolizumab og reslizumab, og anti-IL-5 viðtaka α , benralizumab auk anti-IgE lyfja eins og omalizumab hafa gjörbreytt lífi einstaklinga með alvarlegan astma. Mest munar um þátt lyfjanna í því fækka astma versnunum um meira en helming. Með þessari meðferð má draga úr eða jafnvel hætta meðferð með sykursterum í töfluformi. Gera má ráð fyrir að fleiri lyf bætist í þennan hóp á næstu árum.

Nýir meðferðarmöguleikar hafa komið fram í meðferð lungnaháþrýstings sem bætt hafa horfur og líðan. Bæði er hægt að víkka út æðar með þræðingu og einnig hafa fjöldamörg lyf komið til sögunnar.

Jáeindaskanni hefur bætt greiningu lungna-krabbameina á frumstigi og þannig bætt horfur til

lengri tíma. Nýjungar í skurðtækni hafa bætt lífs-gæði þeirra sem þurfa á skurðaðgerð að halda. Ný lyf sem hafa áhrif á ónæmiskerfið hafa bætt horfur þeirra sem hafa útbreiddan sjúkdóm.

Einstaklingar sem greinast með lungnatrefjun eiga einnig möguleika á sérhæfðari meðferð en áður sem bætir lífslíkur og dregur úr steragjöf.

Ýmsar ógnanir í loftslagsmálum munu skapa áskoranir fyrir lungnalækna á næstu árum eins og fram kom á málþingi Félags íslenskra lungnalækna á Læknadögum nýlega. Líklegt er að loftmengun af mannavöldum eða vegna náttúruhamfara, eldgosa og gróðurelda, auki tíðni öndunarferæinkenna og lungnasjúkdóma. Hér á landi er loftmengun vegna landrofs og gróðureyðingar ásamt útblæstri frá jarðhitaorkuverum sérstakt áhyggjuefni.

Fjöldi nýlegra rannsókna benda einnig til þess að rafrettur valdi alvarlegum lungnasjúkdómum sem jafnvel geti verið lífshættulegir. Mikilvægt er að börn og unglingar verði ekki markhópar í markaðssetningu á rafrettum og heilbrigðisyriföld þurfa að taka af markaði bragðefni í rafrettuvökva en þeim er einkum ætlað að höfða til barna.

Nýir smitsjúkdómar eins og kóróna-veirur í Kína sem valda lungnabólgu eins og nýlega hefur verið í fréttum munu auka enn frekar á áskoranir í lungnalækningum.

Samtök evrópska lungnalækna hafa nýlega hafið gerð fjölþjóða gæðagagnagrunna (ERS clinical research collaborations) með það markmiði að fyrirbyggja og minnka þjáningar vegna öndunarferasjúkdóma.

Þessi vinna er unnin í nánú samstarfi við Evrópusamtök lungnasjúklinga ELF. Samvinna heilbrigðisstétta og samnýting upplýsinga frá gagnagrunnum jafnvel þjóða á milli og aukin áhrif sjúklinga mun ýta undir framfarir og bæta meðferð.

Verkefni lungnalækninga eru fjölbreytt og spennandi. Nýjungar í lyfjameðferð og ný nálgun við meðferð sjúkdóma með einstaklingsmiðaðri meðferð hefur breytt lífi margra til betri vegar. Allir eiga rétt á að lifa og starfa í heilsusamlegu umhverfi en einnig að njóta bestu fáanlegrar heilbrigðisþjónustu. Það verður því mikil þörf fyrir fleiri lungnalækna til að takast á við spennandi verkefni á næstu árum.

Verum þakklát forverum okkar sem með ötuðu starfi sínu á undanfögnu áratugum hafa lagt traustan grunn að starfi komandi kynslóða.



Dóra Lúðvíksdóttir

lungna- og ofnæmislæknir
Landspítala Fossvogi,
formaður Félags íslenskra
lungnalækna

doralud@landspitali.is

Fulltrúi Íslands í Nordic Severe
Asthma Network (NSAN)
Þátttakandi í ERS og á sæti í
SHARP: - Severe Heterogenous
Asthma Research collaboration,
Patient-centered.

Hér á landi er loftmengun vegna landrofs og gróðureyðingar ásamt útblæstri frá jarðhitaorkuverum sérstakt áhyggjuefni.

Climate change and respiratory diseases

Dóra Lúðvíksdóttir MD, PhD
Specialist in Pulmonary
Medicine
and Allergology
Dept. of Allergy, Respiratory
Medicine and Sleep
Landspítali University
Hospital
Reykjavík Iceland

DOI: 10.17992/ibl.2020.02.370